

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת שבוע דיני שמיטה ופרוזבול

שנאמרו בבית המדרש "בית יהושע"
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג

ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

יום א' פרשת חיי שרה | ט"ז חשוון תשע"ה

ניתן להאזין לשיעור זה ע"י חיוג למספר
*6761 / 03-6171111 ואח"כ להקיש על *#
ולהקיש את מספר השיעור 1437762 ואח"כ #
ובאתר קול הלשון: www.kolhalashon.com

האמונה של בני ספרד בחכמי ישראל ממשיך להם ישועות

בשבת פרשת וירא אחר התפילה שאלה זוגתו את רבי אריה לויין שהיה קשה לה קושיא גדולה בהפטרה דפרשת וירא, שם מסופר על הילד של השונמית שמת ותעל ותשכבהו על מטת איש האלהים ותסגור בעדו ותצא, ואמרה לבעלה שהיא נוסעת אל הנביא איש האלקים, וכשהוא שאל אותה מדוע את הולכת, לא שבת ולא חודש היום, 'ותאמר שלום' - כאן מסיימים הספרדים. והאשכנזים משלימים כל המעשה עד שהחיה אלישע את הילד. וכי איך יכולים הספרדים לסיים המעשה כשהילד עדיין מת ומושכב על המטה, איך יכולים ללכת לסעוד סעודת שבת כשמשאירים את הילד מת?

ויען רבי אריה לזוגתו, כי זהו כח האמונה החזקה שיש לאחינו הספרדים, שברגע שהיא נוסעת אל הנביא איש האלקים, מובטח לה בוודאי שתושע בלי שום ספק, וכיון שמסופר שהיא נוסעת אליו, הרי שכבר סיימו את המעשה בטוב. ורק האשכנזים מתעקשים לשמוע את הסיפור עד הסוף אם אכן 'כך הוה' שנושעה או לא. כי לא זכו לאמונה הטהורה הזאת.

וכן ידוע אצל הרה"ק מבעלזא זי"ע היו הספרדיים מקבלים הרבה יותר ישועות מהאשכנזים, ופעם שאלו הגבאי רבי שלום פויגל מה הסיבה לכך, וענה הרה"ק שזה ע"י האמונת צדיקים שיש להם.

והנה באמת שיעור פסוקי ההפטרה הוא כ"א פסוקים, ג' פסוקים כנגד כל אחד מהעולים לתורה, וכיון שנסיימו כ"א פסוקים בתיבת 'ותאמר שלום' כבר יכולים לסיים שם כדעת הספרדים, וגם הרי ההיקש אל הפרשה הוא כבר בתחילת הפרק 'למועד הזה כעת חיה את חובקת בן' שהוא לעומת הבטחת המלאך 'כעת חיה ולשרה בן'. ולכן מסיימים שם הספרדים.

אכן מה שהאשכנזים ממשיכים הוא משום שיש עוד היקש אל הפרשה מהמשך ההפטרה, כי גם בעקדת יצחק יש דעה במדרש שכמעט פרח נשמתו וי"א שפרחה נשמתו ממש כדאי בפרקי דר"א שיצחק נסתלק מן העולם והחזירו לו את נשמתו, וכן אי' בזה"ק שבתחילה היה ליצחק אבינו נפש שאין יכול להוליד, ורק בעקדה נתחלפה נשמתו מסטרא דנוקבא לסטרא דדכורא, ומאז זכה לזיווגו ותיכף כתיב 'הנה ילכה מלכה וכו', כי קודם לכן לא היה לו זיווג, מאחר שהוא עצמו היה מסטרא דנוקבא.

ומה פלא הדבר שאין אנו מבינים דרכי השי"ת, כי כשאברהם אבינו הולך אל העקדה הוקשה לו מאד איך יתכן לעקוד את יצחק הרי הבטיח לו השי"ת 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. ונדמה לו כסתירה. אך באמת מה שבעינינו סתירה זה הישוב אצלו ית', וכל ההבטחה 'כי ביצחק יקרא לך זרע' יוכל דווקא להתקיים ע"י העקדה עצמה, שרק לאחר העקדה יכול יצחק להוליד.

ולכן ממשיכים האשכנזים כי מה שהנביא החיה את הילד שהוא היה הנביא חבקוק, כמרומז 'כעת חיה את חובקת בן', חובקת לשון חבקוק. וכיון שהחיה הנביא תחיית המתים, הוא מעין סיום הפרשה שגם יצחק נסתלק בעת העקדה וזכה לתחיית המתים.

השר שלום מבעלזא זי"ע אמר שידוע שיש שם קדוש ונורא לכוון בסדר פדיון נפש להחולה, והסדר הוא שמפרישים ק"ס פרוטות, שהם בגימטריא שם קדוש. ויש עוד פדיון שלוקחים מנין פרוטות כמנין הגימטריא של שם החולה. ולזה כשביקש משה רבינו לרפא את מרים אחותו אמר 'אל נא רפא נא לה' שזה בגי' מרים ועוד ק"ס, שאז עסק משה בשני אלו הפדיונות, ק"ס ושם החולה.

וכתב האמרי יוסף בשם השר שלום שכך רצתה לפדות השונמית את בנה חבקוק, כי שם חבקוק ועוד ק"ס עולה בגי' תיבת 'שלום'. לכן כששאלה בעלה לאן את הולכת 'ותאמר

שלום' היינו שהולכת לפעול פדיון נפש. כשהוא שאל אותה כמה פרוטות עד צריכה אל הפדיון 'ותאמר שלום'. כמנין שע"ו שהוא בגי' שם הבן חבקוק ועוד ק"ס¹.

ומעתה נבין המשך הפסוק כשאמר אלישע לגיחזי 'עתה רופ' נא לקראתה ואמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד ותאמר שלום', איך יכלה לענות שלום כשבנה מושכב מת על המטה? אלא שביקשה להמשיך לבנה פדיון נפש שהוא כמספר שלום.

ובחתם סופר פירש 'ותאמר שלום' ע"פ דברי רש"י בפ' ויצא על הפסוק 'אסף אלקים את חרפתי' שלאחר שנולד ילד יש שלום בית, כי לפני כן שואלים מי שבר כלי זה, אך לאחר שנולד בן, היא תולה הכל בבנה, ואזי אינו מקפיד עליה. לכן כששאל את אשתו השונמית מדוע את הולכת היום, 'ותאמר שלום' הרי אני צריכה שיהיה שלום בבית, כשהיה לנו בן חי היה לנו שלום, אך עתה שהוא מת איך יהיה לנו שלום, לכן אני הולכת אל איש האלקים להחיות הבן שיחזור השלום בבית².

נחזור לעיל לגבי שאלת זוגתו של רבי אריה לוי בענין סיום ההפטרות כמנהג הספרדים, לאחר שענה לה בעלה התשובה הנ"ל, אמרה היא שעלה על דעתה תשובה אחרת.

כמה ישובים מה שלא הקפיד השי"ת על הצחוק של אברהם אבינו

וכדי להבין דבריו נקדים תחילה הקושיא הנודעת מדוע שרה הקפיד השי"ת כשצחקה שרה ואמר 'למה זה צחקה שרה'. ומאידך כשצחק אברהם אבינו לאחר שקיבל הנבואה 'והן בן לשרה אשתך' - ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים תלד'. מדוע לא הקפיד על אאע"ה. ורש"י הקדוש ביאר שתרגום ויצחק דאאע"ה הוא 'וחד' היינו שאין זה צחוק אלא שמחה, משא"כ אצל שרה מתרגם 'וחד' לשון צחוק ולגלוג, ולכן הקפיד על השרה ולא על אברהם.

והבריסקער רב העיר שבתרגום יונתן השווה שני הצחוקים דאברהם ודשרה ששניהם לשון תמיהה, וא"כ צ"ע מדוע כאן הקפיד וכאן לא. ובחזקוני אי' שבאמת הקפיד גם על אברהם, משל לאשה חכמה שרצתה להוכיח את כלתה והיא מוכחת את בתה שתרגיש כלתה בעצמה, וכמו כן רצה השי"ת להוכיח את אאע"ה, אלא שהוא ידיד נפש אברהם אוהבי, לכן דיבר אל שרה אבל כיון גם למה שצחק אברהם אבינו אלא 'שהוכיחו מן הצד'.

ורבי מאיר שמחה פירש על פי מש"כ הרמב"ם בהל' יסודי התורה שיש חילוק בין נבואה לנבואה, כי נבואה לטובה לאחר שהוציא הנביא הנבואה מפיו אין יכולה כבר להשתנות, כי אם יכולה להשתנות לא נוכל לבחון אם הוא נביא אמת או שקר. שהרי הכלל שרק על הנבואה של פורעניות הקב"ה ניחם על הרעה, אבל על הטובה אינו ניחם, לכן לא יתכן חזרה על נבואה שכבר יצאה מפי הנביא.

1 מסופר שכשהיה אחיו של הרה"ק מבעלזא רבי אריה לייבוש חולה, סיים בדבריו שאחינו 'אריה' יחד עם ק"ס גם בגי' שלום, וגם אנו נזכה לעשות זה הפדיון ולהמשיך לו רפואה שלימה.

2 בית השונמית נמצא ב'שונם' קרוב להר תבור, והסטייפלר היה שולח שם עקרות להפקד, ואנו נסענו לשם לפני כמה שנים עם מנין, הזכרנו ג' שמות של עקרות, ושלשתם נפקדו באותה שנה. באותו הבית עשה אלישע שני המופתים הן פקידת עקרות הן תחיית המתים, וכמו שאומרים בשם הרה"ק מבעלזא זי"ע שבמקום שהטבע כבר נכנע שם, יכולים להמשיך עוד ישועות למעלה מדרך הטבע.

משא"כ נבואה ששמע הנביא טובה שתבא אליו, אזי יכול להשתנות אפי' שהיא נבואה לטובה, כיון שעדיין לא יצאה הנבואה מפי הנביא לטובה. וזה שנתיירא יעקב 'שמא יגרום החטא', כי היתה הנבואה אליו לעצמו ולא נבואה שיצאה מפיו לאחרים.

ובזה מבאר רבי מאיר שמחה הפסוק 'ויפול אברהם על פניו ויצחק', שאין זה פלא היתכן שלא יאמין בבשורה הזאת, כיון שהיתה הנבואה מיניה וביה, ולכן אין הנבואה הזאת מוכרחת להתקיים שמא ינחם ה', ואין זה כלול בחובה שאנו מחויבים להאמין לנביא. משא"כ שרה שקיבלה הנבואה מנבואה חיצונית ולא מינה ובה, וממילא מוכרחת הנבואה להתקיים, וזה עוון פלילי מי שאינו מאמין לנבואת הנביא, כמ"ש בפרשת ראה. לכן היתה הטענה רק על שרה 'למה זה צחקה שרה'. ע"כ מה שמובא בספה"ק בענין הזה.

וזוגתו של רבי אריה אמרה שמאחר שראתה השונמית את בנה מת, וביקשה לפעול ישועה למעלה בדרך הטבע, אזי צריכים להזהר מאד שלא להוציא דיבור שאינו טוב, כי אם באים אל החכם שיבקש רחמים ויפעול ישועה, אסור לומר לו שהמצב קשה, והאדם הולך למות וכדומה, או שהרופאים אומרים כך וכך רח"ל, כי אם האדם מוציא פיו דברי דין, כבר פעל כדבריו, לכן צריך לומר לחכם רק שצריכים ישועה גדולה וכדומה. וכך הבינה השונמית שאסור לה לומר לאלישע שהתינוק מת, כי אם היתה אומרת כך, הרי פסקה שהוא מת, וזכרונו לברכה. לכן נזהרה לומר 'שלום' לא להוציא מפיה שהתינוק מת. שאז יכולים הצדיקים בעלי רוח הקודש לפעול ממש כנגד הטבע, וכנודע כמה וכמה סיפורי צדיקים ממש תחיית המתים, כל זמן שלא קבעו המצב שהאדם כבר מת.

וזו היתה חכמת הצדקנית הזאת שאמרה לבעלה 'שלום' וכן כשבאה אל הנביא אמרה 'שלום' אפי' שהיה התינוק מת, לא קבעה בפיה שהתינוק מת, כשעדיין לא קובעים המצב יכולים לשנות המצב.

וזה גם החילוק בין אברהם ושרה, באברהם כתיב 'ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד', הרי שכל זה היה רק בלבו ולא בפיו כלל, כי בלבו חשב שאין זה כדרך הטבע, אך נזהר שלא להוציא מפיו, כל זמן שהיה הצחוק בלבו עדיין יכולים להמשיך הישועה. משא"כ בשרה כתיב 'ותצחק שרה בקרבה לאמר', לאמר היינו שיצא הצחוק מקרבה לפיה ואמרה זאת בדבריה מן השפה ולחוץ, ממילא כבר אין יכולים לקוות לנס כיון שהאדם בדיבורו הוציא מפיו שאין זה יכול להיות שאחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן, ואזי כבר אין תקוה, ולכן הקפיד השי"ת על שרה ואמר דווקא בזה הלשון 'למה זה צחקה שרה לאמר'. היינו מדוע היא אומרת את הצחוק מפיה, 'האף אומנם אלד ואני זקנת'. הרי שהקפיד בעיקר על הדיבור, כי הצחוק בעצמו אין בזה חשש, כנודע שהרבה אנשים באו לפעול רחמים אצל צדיקים גדולים וידעו בקרבם שהמצב קשה מאד, אך לא קובעים המציאות בפה. ואזי יכולים להמשיך ישועה.

וא"כ מאחר שאמרה שרה הדברים האלה מפיה, לכן הוצרך השי"ת כביכול לחזור מחדש על כל ההבטחה, כי מה שהבטיח המלאך בבית שרה כעת חיה וכו', נתבטל כבר ע"י הצחוק של שרה בפיה שלא יתכן שתלד, לכן חזר השי"ת והגיע אליהם ואמר 'היפלא מה' דבר למועד אשיב כעת חיה ולשרה בן' ועכשיו כבר תיזהר שלא לומר הצחוק בפיה. וכך יוכל יצחק להוולד.

וזהו הקשר הפלא אל הפרשה, שלא לקבוע מצב שאין כבר תקוה, כמו שנהגה השונמית לומר שלום גם במצב קשה, כך הוצרכה שרה להתנהג, וכך יכולים להמשיך ישועה שלמה. ע"כ דברי זוגתו של רבי אריה.

ג' דרכי ישוב מהחתם סופר בהצחוק של שרה

אכן בחתם סופר כתב באופן אחר שבאמת לא הוציאה שרה מפיה את הדיבורים 'אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן'. כי כל זה רק במחשבתה הרהרה בכדי שלא לפתוח פה לשטן וברית כרותה לשפתיים, ומה שהתורה מספרת כל הענין הזה, הודיענו הכתוב כי בקרבה של שרה אמנו היה כל הדבר הזה כצחוק כי היא כבר נתייאשה, וזהו סימן לבניה לכל משך הדורות שגם שיהיו אחר היאוש הגמור מן הגאולה, בעתה יחיש השי"ת לגאלנו. ולכן 'ותכחש שרה', הרי לא אמרתי הצחוק. והוא סימן לבניה איך יתכן כאן שתהיה גאולה במצב שלנו כזה, אחד חושב והשני אומר. להחת"ס חשבה ולהמשך חכמה אמרה, גם שיהיו ישראל אחר היאוש, יש סימן לבניה שתחיש הישועה.

וזה שאמר הכתוב 'רני עקרה לא ילדה וגו', כי חלה וגם ילדה ציון את בניה, כי כמו שאז נתייאשה ובסוף זכתה להולידה, כך אנו נרונן וגליל בישועת ה' בקרוב בב"א.

עוד ביאר החת"ס בוודאי כבר אמר אאע"ה לשרה את הבשורה דסוף פרשת לך לך, וכבר שמעה שבוודאי יהיה לה זרע. אלא שמאחר שהאורח שהגיע לביתם התחיל לברך, והרי בסוף פרשת חיי שרה אנו לומדים מה נעשה מברכת האורח כשאמר לבן 'אחותינו את היי לאלפי רבבה', ואח"כ לא היה להם ליצחק ורבקה בנים כדי שלא תחול ברכת לבן שאמר אחותינו וכו'. כמובא שם מבעלי התוספות.

ולכן כאן שנכנס ערבי עובד עבודה זרה, ונתנו לו מים לרחוץ רגליו מעבודת גילולים, ויהי כהטיב לבו וראה זוג זקנים בלי ילדים, ויפתח פיו בברכה שיהיה להם ילדים. והיא לא ידעה שזה מלאך, ונתיירא שברכת הערבי יקלקל את הבטחת השי"ת בסוף פרשת לך לך, לכן החליטה לצחוק על ברכת הערבי כדי לבטל ברכתו, ואז תחול הבטחת השי"ת ותזכה לזרע כשר חי וקיים. ועל זה אמר השי"ת 'היפלא מה' דבר', הרי כבר הבטחתי לכם, ודבר אלקינו יקום לעולם.

עוד דרך מפרש החת"ס די"ל דלעולם לא בישר אברהם לשרה את ההבטחה הראשונה³, והנה בא אורח ומבטיח 'והנה בן לשרה אשתך', ונתפלאה שרה איך הוא מבטיח רק לשרה ולא לאברהם יחד איתה, לא רצתה שיפרד ממנה אברהם והיא תנשא למישהו אחר, לא רצתה ברכה כזאת, רק ברכה שתזכה לבנים יחד עם בעלה אאע"ה. ולכן ביקשה לבטל הברכה הזאת שיהיה לה בן שלא מאברהם אבינו. 'ותכחש שרה בקרבה לאמור אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן', כמ"ש רש"י שכבר תיכף ומיד הרגישה בעצמה שהיתה לה עדנה והעיסה נטמאה, אבל ואדוני עדיין זקן, א"כ מנין יהיה לי בן, אם הנס יהיה רק ממני ולא מאברהם איני מסכימה לזה.

ואז ענה השי"ת 'היפלא מה' דבר' הרי כבר נתבשר אברהם אבינו בסוף פרשת לך לך שגם הוא יזכה לבנים ולכן אל לך לבטל ההבטחה.

ואי' בילקוט ראובני שכיון שאמר המלאך 'והנה בן לשרה אשתך' ולא אמר גם לאברהם, לכן נגרם שנשמת יצחק באה רק מסטרא דנוקבא והוצרכו לעקוד אותו כדי לזכות לנשמה דסטרא דדכורא, וכיון שפגם המלאך ואמר ההבטחה רק לשרה ולא לאברהם, לכן לא היה לו עליה רק עד פרשת ויצא בסולם יעקב עולים ויורדים בו. ולדעה אחרת הוצרך המלאך להמתין עד מעשה דמנוח⁴.

ערל לפני זמן המילה אינו ערל

והטעם שלא בישר לה הבשורה הגדולה הזאת תיכף ומיד, פי' החת"ס בפ' לך לך, דבאותו דיבור של הבשורה הרי נצטוו למול, וכיון ששמע זאת, היה תיכף ומיד טרוד לקיים המצוה בזריזות, עד כדי כך שלא מצא זמן לבשר לשרה את בשורת הזרע. כי כל אבריו וגידיו היו בוערים וטרודים לקיים מצות

מילה. וג' ימים היה בוער עדיין במצות המילה, וגם מל את כל אנשי ביתו, ואח"כ היה עסוק ברפואת המילה ועוד לא סיפר לה הבשורה.

ועוד כי מילת אאע"ה דינה כמילה בזמנה, ולכן לא מל קודם לכן אפי' שקיים כל התורה, משום שערלה שלא בזמנה היא, ומותר לסוך תינוק כהן בשמן תרומה, כי אין זה שם ערלה כלל. והרי להרבה פוסקים אם מלו בן לפני יום השמיני צריך הטפת דם ברית, פרט לדעת השאגת אריה שאין צריכים. ולכן לא מל אאע"ה את עצמו כי עדיין לא היה ערל, וכמ"ש האבני נזר שהוואך נאכט הוא סעודה מצוה על זה שנעשה עתה בגדר ערל הראוי למילה. קודם לכן לא היה חפצא דמצוה. רק עתה בליל שמיני נעשה ערל, דלילה לאו מחוסר זמן.

ובזה מיושב הפסוק 'ויפול על פניו' ופרש"י משום שהיה ערל, דלכא"ו צ"ע מדוע בכל הנבואות שלפני כן לא כתיב שנפל על פניו, כי לפני כן לא היה ערל כלל, ורק מעתה שנצטוה על המילה קיבל שם ערלה בזמנה, ולכן נזדרז להכין הסכין למול עצמו וכל בני ביתו שגם הם מעכבים אותו מלאכול תרומה כמ"ש בגמ' יבמות ע"ז שאם יש לאב בן ערל חולה ואין יכול למולו, עדיין אינו מעכבו מלאכול בפסח, ואינו בגדר 'אריה דרביע עלה' למשל כשאין נמצא סכין, שאז כן מעכב האב, משא"כ כל זמן שלא נתן הרופא רשות למול, הרי הוא כקטן ביום ה'. כמ"ש הרה"ק מבעלזא בשם אביו שזמן מילה הוא מאותה שעה שהרופא התיר למול. וכן מצאנו שבן שמתו אחיו מחמת מילה אינו מעכב את האב מתרומה, ור"ת פוסק שגם הערל עצמו שמתו אחיו מחמת מילה מותר לו לאכול בתרומה. ורש"י חולק עליו. אמנם זה ברור שכל זמן שהוא פטור ממילה אינו בגדר ערל כלל, ולכן תיכף שנצטוה אאע"ה על המילה ונהיה בגדר ערל, לא מצא זמן לבשר לשרה על הבנים, ורץ ונזדרז לקיים מצות מילה.

הרה"ק השפע חיים מצאנו מביא לשון המדרש 'כי עליך הורגנו על היום - זו מילה שניתנה בשמיני', ומשמע שכל ענין הסכנה שיש במילה הוא רק כשזוכים למול אותו בן שמונה ימים, משא"כ כשנתבגר והוא בן י"ג שנים וכדו', אזי יש יכולת בגוף לסבול כאב המילה ואין זה סכנה כלל.

עד כדי כך שהחידושי הרי"ם כתב שבכל ברית מילה הילד מסוכן ממש והיה צריך למוות ממש רח"ל, ומה שנשאר בחיים הוא בכח המצוה שזוכה להכנס בבריתו של אאע"ה. ולכן יש סכנה גדולה למול בלי ציווי.

ופירש השפע חיים שלכן ציוה השי"ת למול דווקא כשהתינוק בן ח' ימים שאז הוא מסוכן ממש, ואנו מוסרים נפשינו על המילה ומאז והלאה כולנו 'מסירות נפש - אידן'.

והוסיף הרה"ח ר' יואל נחום משינסקי שליט"א שעפ"ז מבואר היטב דברי חז"ל (סנהדרין פט:): 'ר' לוי אמר אחר דבריו של ישמעאל ליצחק אמר לו ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאתה מלת בן שמנת ימים ואני בן שלש עשרה שנה, אמר לו ובאבר אחד אתה מגרה בי אם אומר לי הקב"ה זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את אברהם'.

דלכא"ו טענו חיטים והודה לו בשעורים, ישמעאל טוען שהיה גדול בן י"ג בזמן המילה, ויצחק עונה לו שהוא מוכן לזבוח עצמו. אך ע"פ הנ"ל מיושב שפיר כי יצחק עונה לישמעאל, אתה מלת בן י"ג ולא היית בסכנת נפשות ממילא אין לך בפנימיות כח של מסירות נפש כל ימי חיך, אצלך זה היה שאלה רק של אבר אחד, אך אני מלתי בן ח' ימים במצב של סכנה ומסירות נפש, ממילא טבוע בי כח למסור כל גופי לזבוח על קידוש השם.

רבי חיים עוזר שלח את החזו"א שיחזיר את קדושת השמיטה בארץ ישראל

אתמול היה הילולא דהחזו"א, לכבודו נוסף מילין זעירין בענין השמיטה.

הראה לי ידידי רבי בן ציון קוגלר כמה מכתבים שכתב החזו"א בכדי לייסד השמיטה בארץ ישראל. כי בארץ ישראל משנת תר"ל תר"מ היה בכל שמיטה היתר נוסף, אפי' רבי יהושע לייב דיסקין התיר למכור האילנות על מנת לקוץ, ומצאו כמה וכמה התרים.

כשהגיע החזו"א בשנת תרח"ץ לארץ ישראל, ולפני שנסע אמר לו רבי חיים עוזר אתה נוסע לארץ ישראל להחזיר את קדושת השביעית בארץ ישראל, כי מי יודע מה יולד יום אולי יפלו מזה לכפירה בכל התורה כולה ח"ו, כי אם ישראל אומרים שיש מצוה שאי אפשר לקיים, זה דבר נורא מאד, אסור לומר על מצוה שנמענו מלקיימה, כי זה הרהור על הנצחיות התורה, ושקר גמור הוא, כי לא יתכן שתהיה מצוה בתורה שאי אפשר לקיימה (כ"כ באגרות ח"ג פג.) ולכן עשה כל טעדי לקיים להחזיר מנהג השמיטה בארץ ישראל.

ורבי יעקב הלפרין זצ"ל היה איתו ביחד, והוא ייסד את קרן השביעית בכדי שיוכלו לשמור על השמיטה, ואח"כ נתיישב החזו"א לכתוב הרבה קולות לגבי שביעית. ומי שחלק עליו היה אלו שבקשו למכור את א"י בתואנה שאי אפשר לשמור שביעית, ואמר החזו"א שלשם כך נעשה הרבה קולות והעיקר באופן שיתגלה שכן יכולים לשמור שביעית. ולשם כך ביקש לבטל כל הסמוכין שהיו מוכרים לגויים וכו'.

והעיד החזו"א שכל הלוחמים כנגדו על הקולות שהנהיג בשמיטה, כל זה היה רק שביקשו להחמיר כדי לגלות שקשה מאד לשמור על השמיטה, ולכן הקל בכמה וכמה פרטים כדי להורות ברבים שבוודאי כן שייך לשמור הלכות שמיטה.

וכל זה עשה בשליחות גדול הדור רבי חיים עוזר, להכריז בארץ ישראל שיכולים לשמור שמיטה.

ואז בזמנם היו כמה מנהיגים שרצו לחלק את ארץ ישראל בין ישראל לערבים, ובקשו מהחזו"א שיחתום נגד החלוקה הזאת, וזרקם מביתו בטענה איך אתם באים אלי שאני יחתום שלא לחלק את ארץ ישראל חלק לערבים, בו בזמן שבשנת השביעית אתם באים למכור כל הארץ לערבים, הרי אתם בעצמם לוחמים נגד ישוב ארץ ישראל.

ויען אחד מהם בחכמה, אם לא למכור להם את השדות, אולי נפקיר השדות בשנת השביעית באופן שלא יהיה שייך לישראל וא"כ יתפטר מקדושת שביעית. כששמע החזו"א את דבריו עמד על רגליו בצעקה 'די תורה איז נישט הפקר!' [-התורה איננה הפקר]. וביאר בזה מה שאומרים בוידוי של רבי ניסים גאון 'אשר החמרת הקלתי ואשר הקלת החמרתי'. כי ביקש להקל בכמה דברים בכדי שיזכו לשמור קדושת שביעית. והיה מקפיד מאד שישמרו על הקולות שייסד, באמרו 'אל תקלקלו לי את הקולות, אני יודע סיבה אמיתית לאלו הקולות'.

וכתב מכתב להרב דקוממיות באריכות גדולה, והוסיף 'אמרו חז"ל במוצאי שביעית בן דוד בא', והרי לא שייך שיהיה מוצאי שביעית כשאין שביעית, אם מוכרים את ארץ ישראל לנכרים אין שביעית, כשאין שביעית איך יהיה מוצאי שביעית. כמה שנקפיד יותר על השביעית, נזכה במהרה שיתקיים בנו 'במוצאי שביעית בן דוד בא'.

המלאך של הבית יוסף הוא הבית יוסף בעצמו

הרב יואל קלופט מחיפה שאל את החזו"א הרי הב"י היה לו מלאך משמים, והרבה פעמים היה אומר לו, יפה פסקת והלכה כמותך, וא"כ איך אתם מכריעים כדעת המבי"ט שלא כדברי המלאך? ויען החזו"א בחכמה ואמר: המלאך של הבית יוסף זה גם בית יוסף, אין כאן שני דעות שאני מכריע שלא כמותם, אלא דעה אחת בלבד, לא שהמלאך היה אומר והב"י פסק כמוהו, אלא שהב"י היה פוסק והמלאך איתו, הרי זה דעה אחת בלבד, ואם הב"י חזר בו, גם המלאך חזר בו.

וכבר הבאנו לעיל דברי הגרי"ש שהיה לחזו"א 'נגיעה' שיהיה מה שיותר פירות בארץ ישראל הקדושים בקדושת שביעית, ולכן החמיר בכמה דרכים, כי אם נפטור כל הפירות משביעית, הרי תשתכח ח"ו תורת שביעית.

ואם דברנו על 'נגיעה', צריכים אנו למודעי שהחזו"א היה מזכך ומטהר עצמו מכל סיג של נגיעה כלשהי, עד כדי כך שפעם אחת נתעורר שאלה באחד המושבים בא"י לגבי אילנות שקדים, אם פירותיהם מותרים, ותחילה פסק להם להיתר. כמה ימים אח"כ שלח להם טלגרם [מברק דחוף] שלא להשתמש עם כלל עם השקדים, כי לאחר שעשה חשבון הנפש בדק ומצא ששורש ההיתר היה מחמת רחמנותו על בני אותו המושב, 'ועכשיו אני מתאכזר עליכם ואוסר לכם אלו השקדים'.

אין לנו השגה בטוהר לבם של גדולי ישראל. ודבר זה בער בלבו הזך של החזו"א שינהגו בארץ ישראל קדושת שביעית. כי משנת תר"מ שבו ייסדו את המושבות בארץ ישראל בראש פינה וכו', לא ידעו אז כלל מפירות הקדושים בקדושת שביעית, בכל שמיטה מצאו התרים חדשים, עד שנתעורר החזו"א בשמיטה דשנת תצח"ר ואז התחילו כמה אנשים לנהוג בפירות נכרים שביעית. וביותר בשמיטה דשנת תש"ה, אך בשנת תשי"ב כבר רווה החזו"א מלא חפניים נחת, כי הרבה אנשים התחילו לשמור קדושת שביעית בפירות נכרים כדברי החזו"א.

ועיקר טענתו על ההיתר מכירה היה, מה לכם להתיר במכירת הארץ לעכו"ם משום שהנכם חוששים ששמיטה בזמן הזה דאורייתא, אני נוקט דשמיטה בזמן הזה דרבנן, ואיך תעבור על איסור תורה ד'לא תחנם' כדי להנצל מאיסור דרבנן דשביעית. הרי עדיף לשמור על מצות לא תחנם וגם לקיים מצות דרבנן דשביעית.

לא גרע מדורו של עזרא הסופר כשעלו לירושלים ולא היה להם מעות לבנות מנורה של זהב ועשו מנורה על עץ, כמ"ש בגמ' מנחות, וא"י בספר עזרה ונחמיה שנאספו וכתרו ברית לשמור את שנת השביעית. איך יכלו לשמור השמיטה במצב של עניות כזה שאפי' מנורה בבית המקדש לא היה להם של זהב, ועי"ז העמיד החזו"א בכח ובתוקף ועוז שכן יכולים לשמור שמיטה בא"י גם במצב שהיה עניות. ואכן עשו דבריו פירות ורבים מבני ישראל זוכים לשמור קדושת שביעית. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.